

**Česká republika
N Á L E Z
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 30. srpna 2011 v senátu složeném z předsedkyně Dagmar Lastovecké a soudců Stanislava Balíka a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **J. L. D.**, zastoupeného Mgr. Petrem Mikeščíkem, advokátem, se sídlem Novotného lávka 5, Praha 1, proti usnesení nejvyššího státního zástupce ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010, za účasti Nejvyššího státního zastupitelství jako účastníka řízení, a o návrhu stěžovatele na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí a o návrhu na zrušení ust. § 174a a ust. § 173a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TR“),

t a k t o :

- I. Nerespektováním principu obsaženého v čl. 8 odst. 2 věty první Listiny základních práv a svobod bylo usnesením nejvyššího státního zástupce ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 porušeno základní právo stěžovatele na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí garantované v čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto rozhodnutí se proto ve vztahu ke stěžovateli r u š í .**
- III. Návrh na zrušení ust. § 174a a ust. § 173a TR se o d m í t á .**
- IV. Návrh na odklad vykonatelnosti usnesení nejvyššího státního zástupce ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 se o d m í t á .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností podanou k poštovní přepravě dne 1. 3. 2011 a doručenou Ústavnímu soudu dne 3. 3. 2011, tedy podanou ve lhůtě 60 dnů od doručení napadeného rozhodnutí [ust. § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)], se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedeného usnesení nejvyššího státního zástupce ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 s tvrzením, že jím byla porušena jeho základní práva

garantovaná v čl. 2 odst. 2, čl. 8 odst. 2 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), v čl. 96 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti vymezil dva okruhy námitek. 1) Napadené usnesení, které se v úvodu samo označuje za rozhodnutí nejvyššího státního zástupce, ve skutečnosti nevydal nejvyšší státní zástupce, ale jeho náměstek. To je zřejmé z toho, jak je usnesení v závěru podepsáno. Rozhodnutí, které učinil náměstek nejvyššího státního zástupce, by bylo z hlediska kompetence subjektu rozhodnutí přijatelné za předpokladu, že by zákon svěřoval toto rozhodnutí Nejvyššímu státnímu zastupitelství. Zákon však celé ust. § 174a TŘ uvozuje nadpisem „*Oprávnění nejvyššího státního zástupce*“ a v ust. § 174a odst. 1 TŘ výslovně uvádí, že oprávnění rušit usnesení nižších státních zástupců má nejvyšší státní zástupce. Tím je nejvyšší státní zástupce identifikován jako jediná osoba, které přísluší uvedené oprávnění. Nikomu jinému, zejména ne jinému státnímu zástupci, byť by byl státním zástupcem činným u Nejvyššího státního zastupitelství, zákon toto oprávnění nedává, a to ani v případě, že jde o náměstka nejvyššího státního zástupce (nehledě na to, že státní zástupce v této funkci nemá žádná zvláštní procesní práva podle trestního řádu a je jen orgánem správy a řízení státního zastupitelství). Pokud ust. § 174a odst. 2 TŘ svěřuje určitá dílčí pomocná oprávnění (vyžadovat spisy, dokumenty, materiály a zprávy a provádět prověrky) osobě označené jako „*státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství*“, zvýrazňuje se tím to, že samotné rozhodnutí může učinit jediné nejvyšší státní zástupce. Logika konstrukce, podle které je oprávnění uvedené v ust. § 174a odst. 1 TŘ svěřeno výlučně do rukou osoby nejvyššího státního zástupce, je v tom, že jde o extrémně závažný zásah do právních poměrů vytvořených pravomocným rozhodnutím, jímž bylo skončeno trestní stíhání, a to zásah, jehož účinky spočívají v obnovení stavu probíhajícího trestního stíhání, což je materiálně vzato totožné s účinky rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku.

3. Druhou námitkou stěžovatele je, že ve vztahu k němu bylo rozhodnuto po uplynutí lhůty tří měsíců od právní moci usnesení o postoupení věci. Podle ust. § 174a odst. 1 TŘ nejvyšší státní zástupce může do tří měsíců od právní moci rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci. Usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 v části, která se týká stěžovatele, nabylo právní moci dne 25. 10. 2010, tedy dne, kdy byla usnesením státního zástupce Městského státního zastupitelství v Praze zamítnuta jeho stížnost. Jasně to vyplývá z ust. § 140 odst. 1 písm. b) bod cc) TŘ, podle něhož usnesení je pravomocné a vykonatelné, jestliže zákon sice proti němu připouští stížnost, avšak podaná stížnost byla zamítnuta. Ust. § 140 odst. 3 TŘ pak výslovně stanoví, že stížnost, která se týká jen některé z více osob, o nichž bylo rozhodnuto tímž usnesením, nebrání tomu, aby usnesení nabylo právní moci a bylo vykonáno v ostatních částech, lze-li je oddělit. Usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 se týkalo dvou osob, tj. jednak stěžovatele a jednak Ing. O. M., a z tohoto hlediska mělo dvě oddělitelné části. Přicházelo proto v úvahu, že usnesení může nabýt právní moci ve vztahu ke každému v jinou dobu. Lhůta tří měsíců stanovená v ust. § 174a odst. 1 TŘ ve vztahu ke stěžovateli uplynula dne 25. 1. 2011. Bylo proto vyloučeno, aby nejvyšší státní zástupce, resp. jeho náměstek, zrušil usnesení o postoupení věci až dne 31. 1. 2011, tedy po uplynutí lhůty. V odůvodnění napadeného usnesení se k otázce dodržení uvedené lhůty konstatuje, že usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 nabylo právní moci dne 4. 1. 2011, tj. po uplynutí zákonné

lhůty k podání stížnosti oprávněných osob. Pokud tento závěr platí ve vztahu k osobě Ing. O. M., rozhodně nemůže platit ve vztahu ke stěžovateli. Oprávnění stěžovatele podat stížnost spadalo do doby tří dnů od doručení usnesení obhájci stěžovatele (3. 9. 2010), žádné jiné osoby nebyly oprávněny podat ohledně stěžovatele stížnost a o stížnosti podané v zákonné lhůtě tří dnů od doručení bylo rozhodnuto dne 25. 10. 2010 usnesením státního zástupce Městského státního zastupitelství v Praze. Tímto dnem nabylo usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 v části, která se týká stěžovatele, právní moci a od tohoto dne běžela lhůta tří měsíců uvedená v ust. § 174a odst. 1 TŘ.

4. Pokud jde o možnost nejvyššího státního zástupce zrušit ohledně stěžovatele usnesení o postoupení věci, podotýká stěžovatel, že právní moc usnesení, která nastává tím, že podaná stížnost byla zamítnuta, nastupuje dnem, kdy bylo o zamítnutí rozhodnuto, tj. bez ohledu na to, kdy případně bylo usnesení o zamítnutí stížnosti doručeno oprávněné osobě. V odůvodnění napadeného usnesení není vysvětleno, kdo je míněn osobami oprávněnými podat stížnost. Z ust. § 171 odst. 2 TŘ vyplývá, že stížnost může podat obviněný, a je-li znám, též poškozený. Podle ust. § 43 odst. 1 TŘ je poškozeným ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. V této věci žádný poškozený ve skutečnosti není. Škoda ostatně ani není zákonným znakem trestného činu, pro který je stěžovatel stíhán. Nepřicházelo proto v úvahu, aby nějaký poškozený proti výroku o postoupení věci mohl podat stížnost. I kdyby nejvyšší státní zástupce považoval někoho takového za oprávněného stížnost podat, nepřicházelo v úvahu podání takové stížnosti poté, co státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze rozhodl o stížnosti. Podle ust. § 146 odst. 2 písm. b) TŘ jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle odstavce 1, předloží věc k rozhodnutí státní zástupce nadřízenému státnímu zástupci. Toto ustanovení vyjadřuje princip, že o stížnostech podaných proti těmto usnesením se rozhoduje jedním usnesením, a nikoli postupně více usneseními o jednotlivých stížnostech. Z toho vyplývá, že rozhodne-li nadřízený státní zástupce o zamítnutí nedůvodné stížnosti některé z oprávněných osob, nabývá usnesení právní moci. Pokud je případně poté prvostupňové usnesení státního zástupce doručeno ještě nějaké další osobě, byť by šlo o osobu, která jinak je oprávněna podat stížnost, nemůže to mít na právní moc usnesení žádný vliv, a tato osoba již stížnost podat nemůže, protože by šlo o stížnost proti pravomocnému usnesení. Nedostatek doručení takové osobě pak lze konstatovat nanejvýš jako vadu řízení předcházejícího usnesení nadřízeného státního zástupce, avšak nelze z toho vyvozovat závěr, že prvostupňové usnesení není v právní moci. Konstrukce, na které je založeno napadené usnesení v otázce zachování lhůty stanovené v ust. § 174a odst. 1 TŘ, patrně vychází z nesprávné představy, že usnesení, jímž se rozhoduje o dvou nebo více obviněných, nabývá právní moci jako celek poté, co jsou pro to splněny podmínky u toho z obviněných, u kterého nastaly nejpozději. Přijetí této konstrukce by ve skutečnosti znamenalo, že právní moc usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 v části, která se týká stěžovatele, byla závislá na tom, kdy uplynula lhůta k podání stížnosti Ing. O. M.. Zároveň zmíněná konstrukce vychází z evidentně nepřijatelného předpokladu, že po 25. 10. 2010, kdy o stížnosti rozhodl státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze, nebylo usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ohledně stěžovatele v právní moci, a jako by ještě někdo mohl ve věci podat stížnost a dosáhnout tím změny rozhodnutí. Bylo-li usnesením rozhodnuto o postoupení věci, v níž bylo stíháno více obviněných, je toto rozhodnutí o každém z obviněných oddělitelnou částí usnesení.

Jestliže podmínky nástupu právní moci nastanou u každého z obviněných v jinou dobu, logicky z toho vyplývá, že každá z uvedených částí usnesení nabývá právní moci individuálně a jindy. Zachování lhůty uvedené v ust. § 174a odst. 1 TŘ pak je třeba zkoumat u každého z obviněných samostatně a odděleně (viz Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha : C. H. Beck 2003, str. 1071 „*Rozhodl-li státní zástupce jedním usnesením zároveň o více osobách a nenabylo-li toto usnesení právní moci současně u všech obviněných, předloží ... toto usnesení Nejvyššímu státnímu zastupitelství v okamžiku, kdy nabude jím vydané usnesení právní moci u prvního z obviněných.*“).

5. Proto, s ohledem na výše uvedené, stěžovatel navrhl, aby Ústavní soud odložil vykonatelnost v záhlaví uvedeného usnesení nejvyššího státního zástupce ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 a následně jej svým nálesem zrušil. Zároveň s tím podal stěžovatel návrh na zrušení ust. § 174a a ust. § 173a TŘ s odůvodněním, že důvody, z nichž Ústavní soud svým nálesem sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. 10. 2001 (N 164/24 SbNU 201; 424/2001 Sb.) zrušil ust. § 272 TŘ platí ještě ve větší míře ve vztahu k ust. § 174a TŘ, když toto ustanovení dává do dispozice státu představovaného nejvyšším státním zástupcem oprávnění k plošné kontrole usnesení všech nižších státních zástupců, pokud pravomocně rozhodli o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci. Stát tak může prostřednictvím nejvyššího státního zástupce z vlastní iniciativy a bez oprávněného prostředku zrušit rozhodnutí, jehož právní moc byla konstituována v předcházejícím řízení a jímž bylo skončeno trestní stíhání. K takovému průlomu do právní moci nebyl oprávněn ani generální prokurátor v podmínkách totalitního státního režimu, neboť ten mohl zrušení pravomocného rozhodnutí pouze navrhnout ve stížnosti pro porušení zákona. Přitom je třeba připomenout, že oprávnění uvedené v ust. § 174a odst. 1 TŘ má stát reprezentovaný nejvyšším státním zástupcem v řízení, v němž jinak vystupuje zároveň jako strana řízení (účastník). Obviněný jako druhá strana pak nemá k dispozici nic, co by znamenalo nějakou protiváhu, kompenzaci nebo opravný prostředek, o kterém by bylo nezávisle rozhodnuto. Takový stav je naprosto neslučitelný s požadavkem kontradiktornosti řízení a s požadavkem tzv. rovnosti zbraní či rovnosti příležitostí v poměru mezi stranami řízení, jak tyto požadavky vyplývají ze zásad, jimiž musí být ovládan spravedlivý proces. Oprávnění nejvyššího státního zástupce uvedené v ust. § 174a odst. 1 TŘ je tedy inkvizičním prvkem, který je v podmínkách spravedlivého procesu zcela nepřijatelný a nepřípustný. V důsledku toho nemůže dle stěžovatele obstát ani ust. § 173a TŘ, podle kterého usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci doručí státní zástupce bezodkladně po právní moci Nejvyššímu státnímu zastupitelství. Toto usnesení má samo o sobě význam jen z hlediska techniky řízení a je hodnotově indiferentní. Z jeho věcné souvislosti s ust. § 174a TŘ ovšem vyplývá, že bez tohoto ustanovení nemá žádný smysl.

6. Ústavní soud vyzval účastníka řízení, aby se vyjádřil k ústavní stížnosti. Nejvyšší státní zastupitelství prostřednictvím I. náměstka nejvyššího státního zástupce JUDr. Igora Stříže uvedlo, že oprávnění poškozeného k podání stížnosti proti usnesení o postoupení věci dle ust. § 171 odst. 1 TŘ je dáno výslovně zněním ust. § 171 odst. 2 TŘ s tím, že poškozený má v přípravném řízení právo podat stížnost s odkladným účinkem i do merita věci, a to narozdíl od oprávnění poškozeného ve stadiu řízení před soudem, kde poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, může odvoláním napadnout rozsudek jen v části týkající se nesprávnosti výroku o náhradě škody. Postavení poškozeného v přípravném řízení tak vede k důslednému zachování jeho práv ve smyslu ust. § 43 odst. 1 TŘ s tím, že usnesení o postoupení věci nabude právní moci až po

doručení meritorního rozhodnutí všem oprávněným osobám a po následném uplynutí lhůty k podání stížnosti těmto oprávněným osobám, včetně poškozených. V dané trestní věci bylo vedeno trestní stíhání pro jeden skutek proti dvěma obviněným, jejichž obhájcům bylo také doručeno usnesení o postoupení věci v souladu s ust. § 137 odst. 2 TŘ. Ovšem trestní stíhání v předmětné trestní věci je vedeno pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle ust. § 216 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b), e), odst. 4 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), přičemž tato stíhaná trestná činnost úzce souvisí s podezřením z daňových úniků, což je také výslovně uvedeno ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání a také ve výroku usnesení o postoupení věci dle ust. § 171 odst. 1 TŘ. Provedeným dokazováním nebylo dosud podezření z krácení daně vyvráceno, s tím, že zájmy státu v oblasti krácení daní zastupují jednotlivé místně příslušné finanční úřady, které také požívají práva poškozeného včetně práva k podání stížnosti. Vzhledem k možnosti nejvyššího státního zástupce k uplatnění oprávnění dle ust. § 174a odst. 1 TŘ jen u věci pravomocně skončených, bylo Nejvyšším státním zastupitelstvím uloženo doručení přezkoumávaného usnesení o postoupení věci také věcně a místně příslušným finančním úřadům (připisem sp. zn. 1 NZA 1136/2010 ze dne 8. 11. 2010). Ostatně právě skutečnost, že ve stíhané trestní věci nebylo dostatečně prověřeno podezření z daňových úniků, byla jedním z důvodů postupu nejvyššího státního zástupce dle ust. § 174a odst. 1 TŘ s tím, že se jedná právě o prověření podezření z legalizace výnosů z trestné činnosti daňového charakteru. Usnesení o postoupení věci tak nabylo právní moci až dne 4. 1. 2011, tedy po uplynutí lhůty k podání stížnosti poslední z oprávněných osob (finančnímu úřadu), kterému bylo usnesení o postoupení doručeno dne 30. 12. 2010. Lhůta k postupu dle ust. § 174a odst. 1 TŘ tak nejvyššímu státnímu zástupci uplynula až dne 4. 4. 2011. Skutečnost, že v mezidobí bylo rozhodnuto o stížnosti stěžovatele státním zastupitelstvím vyššího stupně, nemá vliv na běh lhůty k podání stížnosti ostatních oprávněných osob (poškozených), u kterých počíná běžet lhůta k podání stížnosti až po doručení předmětného usnesení. Posouzení otázky, zda je usnesení, u kterého přichází v úvahu postup podle ust. § 174a odst. 1 TŘ v právní moci, je plně v kompetenci nejvyššího státního zástupce; od okamžiku vyznačení právní moci na usnesení o zastavení trestního stíhání (postoupení věci) je totiž nutno považovat přípravné řízení podle ust. § 12 odst. 10 TŘ za skončené a věc přechází do stadia řízení dle ust. § 174a odst. 1 TŘ, jakožto řízení o mimořádném kasačním prostředku. Samostatné stanovení lhůty právní moci u každého z obviněných by zde přicházelo v úvahu jen v případě, že by usnesení o postoupení věci bylo doručeno oběma obviněným jako posledním. S ohledem na výše uvedené navrholo Nejvyšší státní zastupitelství ústavní stížnost odmítnout podle ust. § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu s tím, že předmětná trestní věc nebyla dosud pravomocně skončena, ať již rozhodnutím příslušného státního zástupce, případně soudu.

7. V replice k vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství uvedl stěžovatel, že ust. § 146 odst. 2 TŘ vyjadřuje zásadu, že o všech stížnostech podaných v zákonné lhůtě proti těmto usnesením musí být rozhodnuto v jediném rozhodnutí. Pokud orgán prvního stupně citované ustanovení nedodrží, nemá orgán druhého stupně za takové situace rozhodovat. V případě, že orgán druhého stupně za této situace přesto rozhodne o stížnosti některé z oprávněných osob, znamená to vadu řízení spočívající ve zkrácení práv osob, kterým nebylo usnesení orgánu prvního stupně doručeno, ale nemá to vliv na právní moc. Rozhodnutím orgánu druhého stupně, pokud stížnost zamítl jako nedůvodnou, nabylo usnesení orgánu prvního stupně právní moci podle ust. § 140 odst. 1 písm. b) bod cc) TŘ, třebaže předcházející řízení je zatíženo vadou (v daném případě

nerespektováním práv poškozených, resp. osob, které náměstek nejvyššího státního zástupce považuje za poškozené). Tato vada je odstranitelná jedině tím, že se dosáhne zrušení rozhodnutí orgánu druhého stupně a obnovení stavu, při němž bude moci být dodržena citovaná část ust. § 146 odst. 2 TR, tj. opětovné předložení věci orgánu druhého stupně až poté, co lhůta k podání stížnosti uplyne všem oprávněným osobám. Tohoto stavu mohl nejvyšší státní zástupce dosáhnout pouze tím, že by v době do 25. 1. 2011 zrušil usnesení státního zástupce městského státního zastupitelství, neboť výlučně jen tímto postupem mohl „odejmout“ právní moc vydanému usnesení státního zástupce obvodního státního zastupitelství. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že pokud státní zástupce obvodního státního zastupitelství nedal doručit usnesení o postoupení věci jiným osobám, než obviněným, a předložil věc městskému státnímu zastupitelství, konkludentně tím vyjádřil právní názor, že jiné osoby nejsou oprávněny podat stížnost, tj. že tu není žádná osoba v postavení poškozeného. Jestliže státní zástupce městského státního zastupitelství rozhodl o stížnosti, konkludentně tím vyjádřil shodný právní názor. Principiálně je nemyslitelné, aby procesní postup orgánů prvního a druhého stupně, který vyústil v rozhodnutí orgánu druhého stupně, tj. v rozhodnutí *ex lege* pravomocné, byl zvrácen neformálním přípisem jim nadřízeného orgánu. Připustit takovou možnost by zároveň znamenalo, že Nejvyšší státní zastupitelství by mohlo prakticky kdykoli, dovedeno *ad absurdum* třeba za deset let, dojít k názoru, že po rozhodnutí státního zástupce druhého stupně není rozhodnutí pravomocné, protože usnesení státního zástupce prvního stupně nebylo doručeno někomu, koho by Nejvyšší státní zastupitelství samo označilo za poškozeného, tj. za osobu, která byla oprávněna podat stížnost. Stěžovatel odmítl názor náměstka nejvyššího státního zástupce, že postavení poškozených měly finanční úřady vystupující jménem státu. Toto postavení mají finanční úřady v řízení o trestném činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle ust. § 240 TZ z toho titulu, že zkrácená daň může být pokládána za škodu způsobenou státu tímto trestným činem; stěžovatel však byl stíhán pro trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti nejprve dle ust. § 216 TZ. Skutek, pro který byl stíhán, byl v usnesení o zahájení trestního stíhání vymezen tak, že trestnou činností, z které měl pocházet údajně legalizovaný výnos, bylo zkrácení daně páchané jinými osobami. Navíc jde již svou podstatou a povahou o jiný skutek, než je skutek, který byl kladen za vinu stěžovateli, neboť k takovému jednání došlo až poté, co údajný trestný čin zkrácení daně již měl být jinými osobami spáchán a měla jím být způsobena škoda státu. Z toho je jasné, že v řízení vedeném proti stěžovateli nemohl mít stát, resp. žádný finanční úřad postavení poškozeného. Podáním doručeným Ústavnímu soudu dne 29.8.2011 nejvyšší státní zástupce rozvedl svou argumentaci stran svého zastupování prostřednictvím náměstků. Vzhledem k tomu, že obsah podání je účastníkům znám a k níže uvedenému (bod.) není třeba jej rekapitulovat.

II.

8. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele rovněž vyžádal dozorový spis Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 sp. zn. 1 ZT 326/2008, z něhož zjistil následující, pro řízení o ústavní stížnosti rozhodující skutečnosti.

9. Usnesením ze dne 7. 10. 2008 sp. zn. OKFK-369-63/TC-2008-20 bylo podle ust. § 160 odst. 1 TR zahájeno trestní stíhání stěžovatele a Ing. O. M. pro trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti dle ust. § 252a odst. 1 písm. a), odst. 4 písm. a), d), odst. 5 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2009. V souvislosti s novým trestním zákoníkem byl skutek překvalifikován na zvlášť

závažný zločin legalizace výnosů z trestné činnosti dle ust. § 216 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b), e), odst. 4 písm. b) TZ.

10. Usnesením ze dne 30. 8. 2010 sp. zn. 1 ZT 326/2008 rozhodl státní zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 podle ust. § 171 odst. 1 TŘ o postoupení věci České národní bance, Sekci licenčních a sankčních řízení, odboru sankčních řízení, neboť dospěl k závěru, že jde o skutek, který by mohl být příslušným orgánem posouzen jako správní delikt. Toto usnesení bylo doručeno právní zástupkyni Ing. O. M. dne 8. 9. 2010 a právnímu zástupci stěžovatele dne 3. 9. 2010. Dne 7. 9. 2010 byla Obvodnímu státnímu zastupitelství pro Prahu 1 doručena stížnost stěžovatele proti shora uvedenému usnesení. Přípisem Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 15. 9. 2010 č. j. 1 ZT 326/2008-419 byla stížnost stěžovatele zaslána k rozhodnutí Městskému státnímu zastupitelství v Praze; v tomto přípise je uvedeno, že „*ve vztahu k obv. M. napadené usnesení nabylo právní moci dne 14. 9. 2010.*“ Na č.l. 420 je založen pokyn státní zástupkyně ze dne 29. 9. 2010 ve znění „*prosím zašli usn. č.l. 406 – 412 DS včetně doložky PM na NSZ v Brně*“ (na témže listě je pak založen doklad o doručení předmětného usnesení Nejvyššímu státnímu zastupitelství, a to dne 6. 10. 2010).

11. Usnesením ze dne 25. 10. 2010 sp. zn. KZT 1902/2008 zamítl podle ust. § 148 odst. 1 písm. c) TŘ státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze stížnost stěžovatele. Na č.l. 421 je založen přípis Městského státního zastupitelství v Praze (doručeno dne 26. 10. 2010), kterým zaslalo městské státní zastupitelství předmětné usnesení Obvodnímu státnímu zastupitelství pro Prahu 1 se sdělením, že „*veškerý spisový materiál byl zaslán k dalšímu opatření Nejvyššímu státnímu zastupitelství v Brně.*“ Přípisem ze dne 8. 11. 2010 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 vrátilo Nejvyšší státní zastupitelství spisový materiál Městskému státnímu zastupitelství v Praze s tím, že je oprávněno přezkoumávat důvodnost případného postupu dle ust. § 174a odst. 1 TŘ pouze u věcí pravomocně skončených. Dle Nejvyššího státního zastupitelství z předloženého spisového materiálu vyplývá, že usnesení o postoupení věci nebylo doručeno všem subjektům oprávněným k podání stížnosti ve smyslu ust. § 171 odst. 2 TŘ, konkrétně pak jednotlivým finančním úřadům příslušným dle sídel jednotlivých klientských společností a také FÚ pro Prahu 1. Z výroku i z odůvodnění meritorního rozhodnutí vyplývá, že prověřovaný trestný čin úzce souvisí s podezřením z daňových úniků, přičemž toto podezření nebylo zcela vyvráceno ani po provedeném dokazování. Přípisem ze dne 15. 11. 2010 sp. zn. KZT 1902/2008 Městské státní zastupitelství v Praze vrátilo spisový materiál Obvodnímu státnímu zastupitelství pro Prahu 1, když uvedlo, že „*[s] právním názorem stran vymezení okruhu subjektů oprávněných podat stížnost proti přezkoumávanému usnesení se s ohledem na předmět trestního řízení, kterým byl jen skutek spočívající v legalizaci finančních prostředků pocházejících z trestné činnosti nikoli zdrojová trestná činnost jako taková, neztotožňuji. Nicméně riziko spojené s případným uplynutím příslušné lhůty nese na základě svého požadavku výhradně zmíněné státní zastupitelství (pozn. Nejvyšší státní zastupitelství), proto v tomto směru považuji vedení jakékoliv (byť odborné) polemiky za zcela zbytečné.*“ Po doručení usnesení předmětným FÚ (pozn. ve dnech 29. – 30. 12. 2010) zaslalo Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 dne 10. 1. 2011 spisový materiál Nejvyššímu státnímu zastupitelství spolu s nově vyznačenou doložkou právní moci na usnesení o postoupení věci (nově vyznačená právní moc pro oba obviněné dne 4. 1. 2011).

12. Usnesením ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 zrušil jako nezákonné nejvyšší státní zástupce v zastoupení JUDr. Igorem Střížem, náměstkem nejvyššího státního zástupce, usnesení státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 30. 8. 2010 sp. zn. 1 ZT 326/2008, jímž bylo rozhodnuto o postoupení věci obou obviněných.

13. Ústavní soud dále v souladu s ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu požádal účastníky řízení o souhlas s upuštěním od ústního jednání, neboť dospěl k závěru, že od tohoto jednání nelze očekávat další objasnění věci. Stěžovatel ve svém vyjádření ze dne 18. 4. 2011 požádal Ústavní soud o nařízení ústního jednání. Ústavní soud proto nařídil na den 30. 8. 2011 ústní jednání, k němuž obeslal všechny účastníky řízení. Při jednání dne 30. 8. 2011 zástupce stěžovatele zopakoval argumenty, které uvedl v ústavní stížnosti a v dalších svých podáních. 1. Náměstek Nejvyššího státního zástupce pověřený zastupováním NSZ rovněž shrnul argumentaci, kterou předestřel ve svých písemných podáních. Nad to uvedl, že NSZ nemá možnost postupovat jinak, než jak učinilo v této věci, když přípisem ze dne 8.11.2010 vrátilo spisový materiál Městskému státnímu zastupitelství s tím, že k postupu dle ust. § 174a odst. 1 TŘ, může přikročit až u věci pravomocně skončených.

III.

14. Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí uvedl, že veden zásadou subsidiarity (definovanou zejména v návaznosti na čl. 83 a čl. 90 Ústavy a v ust. § 75 zákona o Ústavním soudu) zpravidla nezasahuje do probíhajících řízení, pokud vedení řízení není zároveň spojeno se skutečným zásahem do základních práv a svobod, který by nebylo možné napravit jinak (např. omezení osobní svobody). Ústavní soud vzal za prokázané, že napadeným usnesením dochází ke stavu, kdy je proti stěžovateli nadále vedeno trestní stíhání ve stádiu vyšetřování, tedy stále probíhá řízení, v němž má stěžovatel zachována všechna práva obviněného; proto se musel Ústavní soud v prvé řadě zabývat posouzením otázky, zda ústavní stížnost stěžovatele je přípustná, když k ochraně základních práv a svobod stěžovatele slouží právě zákonem upravené trestní řízení, a to zejména v jeho soudním stádiu, kde mají být zcela naplněována všechna základní práva a svobody, jichž se stěžovatel touto ústavní stížností dovolává. Ústavní soud ve své rozhodovací praxi rovněž opakovaně zdůraznil, že ingerenci do rozhodování orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 351/10 ze dne 19. 4. 2010, v citovaném usnesení vyslovil Ústavní soud názor, že k ústavnímu přezkumu rozhodnutí vydaných dle ust. § 174a odst. 1 TŘ je na místě přistupovat stejně jako v případě ústavních stížností směřujících proti usnesením o zahájení trestního stíhání) považuje, snad s výjimkou zcela mimořádné situace, za zcela nepřipustnou, případně přinejmenším za nežádoucí (usnesení sp. zn. IV. ÚS 316/99 ze dne 6. 9. 1999, usnesení sp. zn. I. ÚS 486/01 ze dne 11. 12. 2001). Možnost zásahu Ústavního soudu do přípravného řízení je tedy v těchto souvislostech nutno vykládat přísně restriktivním způsobem. Tato kasační intervence má své místo pouze v případech zjevného porušení kogentních ustanovení jednoduchého práva, kdy se postup orgánů činných v trestním řízení zcela vymyká ústavnímu a zákonnému procesněprávnímu rámci a tyto vady nelze v soustavě orgánů činných v trestním řízení, zejména obecných soudů, již nikterak odstranit.

15. Vzhledem k níže uvedenému a k značně formalistickému přístupu Nejvyššího soudu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2005 sp. zn. 8 Tdo 97/2005), který za prostředek k odstranění vad (zejm. nerespektování lhůty) rozhodnutí nejvyššího státního

zástupce dle ust. § 174a odst. 1 TŘ považuje stížnost pro porušení zákona, dospěl Ústavní soud k závěru o přípustnosti ústavní stížnosti stěžovatele. V posuzovaném případě jde o to, že řádným zahájením a vedením trestního řízení je realizován požadavek zákonného procesu garantovaný čl. 8 odst. 2 Listiny a v ust. § 2 odst. 1 TŘ [k tomu viz usnesení sp. zn. IV. ÚS 408/99 ze dne 20. 10. 1999 (U 65/16 SbNU 353)], přičemž k podání stížnosti pro porušení zákona je oprávněn pouze ministr spravedlnosti (ust. § 266 a násl. TŘ, usnesení sp. zn. III. ÚS 2526/10 ze dne 7. 10. 2010), tedy nejedná se o procesní prostředek, kterým by disponoval sám stěžovatel k ochraně svého práva (viz ust. § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Z tohoto důvodu Ústavní soud nemohl přihlížet k teoretické možnosti, že ministr spravedlnosti podá stížnost pro porušení zákona.

16. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná (ust. § 75 odst. 1 *a contrario* zákona o Ústavním soudu), je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [ust. § 30 odst. 1, ust. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], přistoupil k jejímu meritornímu projednání, přičemž dospěl k závěru, že je důvodná. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že je ve svém rozhodování vázán petitem návrhu, nikoliv jeho odůvodněním a je oprávněn zkoumat porušení i jiných ústavně zaručených základních práv než těch, na něž stěžovatel v ústavní stížnosti odkazuje [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 259/05 ze dne 21. 3. 2006 (N 65/40 SbNU 647)]. Ústavní soud představuje soudní orgán ochrany ústavnosti [čl. 83 Ústavy České republiky, dále jen „Ústava“]. Není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. K takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce mj. tím, že při interpretaci jednoduchého práva zcela přehlédnou základní práva některého z účastníků řízení.

17. Z konceptu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) logicky vyrůstá i celé pojetí trestního řízení. I v trestním řízení musí být maximálně šetřeno práv a svobod jednotlivce, neboť bagatelizací účelu a způsobu vedení trestního řízení může dojít k neodůvodněným a nepřiměřeným zásahům do soukromého života jednotlivce. Každé trestní stíhání představuje *prima facie* střet mezi právem na osobní svobodu (soukromí) a veřejným zájmem reprezentovaným státní mocí vyšetřit škodlivá jednání pro společnost jako celek a pravomocí trestat pachatele takových jednání, a proto musí probíhat podle zásad spravedlivého procesu [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 260/05 ze dne 17. 5. 2007 (N 86/45 SbNU 259)]. Trestní stíhání je však třeba považovat za omezení svobody (soukromí) jednotlivce a veřejný zájem na zjištění viny a na uložení trestu působící skrze individuální i generální prevenci legitimuje omezení osobní svobody (soukromí) řádnou aplikací hmotného i procesního trestního práva. Článkem 8 odst. 1 Listiny se v obecné rovině zaručuje každému jednotlivci osobní svoboda. Dle ustanovení čl. 8 odst. 2 věty první Listiny nesmí být nikdo stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Odstavec 2. citovaného článku tedy vytváří prostor a zároveň stanoví hranice pro omezení osobní svobody. Čl. 8 odst. 2 věta první Listiny představuje ochranu i proti eventuální libovůli některého z článků veřejné moci [srov. nález sp. zn. I. ÚS 910/07 ze dne 23. 9. 2008 (N 156/50 SbNU 389), nález sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008 (N 46/48 SbNU 549)]. Pokud orgány činné v trestním řízení tento zákonem (trestním řádem) vymezený legitimní prostor překročí, například v důsledku nepřijatelného nakládání s důkazy nebo v důsledku jejich nepřiměřeného hodnocení, porušují z ústavněprávního hlediska základní právo

stěžovatele garantované čl. 8 odst. 1 Listiny [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 767/05 ze dne 10. 4. 2006 (N 81/41 SbNU 67) či nález sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. 6. 2006 (N 116/41 SbNU 453)]. Jinými slovy, při interpretaci a aplikaci základní právo omezujícího zákona je soud povinen postupovat tak, aby minimalizoval zásah do základního práva, a to výběrem (popřípadě výkladem aplikačních podmínek) prostředků, které mají vést k naplnění zákonem sledovaného účelu.

18. Jak uvedl Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2048/09 ze dne 2. 11. 2009 (N 232/55 SbNU 181): „[z]cela zvláštní respekt a ochranu požívá v liberálních demokratických státech základní právo na nerušený soukromý život osoby (čl. 10 odst. 2 Listiny). Právo na nedotknutelnou soukromou sféru je úhelným kamenem liberální tradice, na které stojí základy moderní politiky i moderního práva, která rovněž stála u zrodu moderních idejí základních práv a svobod.“ Zajištění autonomní sféry jednotlivce je nejspolehlivější zárukou individuální nezávislosti a lidské svobody. Právo na soukromý život se projevuje především jako negativní právo, tj. jako právo, bránící v první řadě veřejné moci ve vměšování (v zásazích) do tzv. osobní soukromé sféry jednotlivce, který v rámci svého ústavně garantovaného práva na soukromí, realizuje svou svobodu, jež je státem respektována a chráněna. Ústavní soud v minulosti opakovaně dovodil, že „při důsledném respektování presumpce nevinny představuje každé trestní řízení významný zásah do soukromého a osobního života trestně stíhaného a negativně se dotýká jeho cti a dobré pověsti“ (čl. 7 odst. 1 Listiny, nález sp. zn. IV. ÚS 3193/10 ze dne 10. 3. 2011). Ke stejnému závěru dospěl i Evropský soud pro lidská práva, který konstantně judikuje, že každé trestní stíhání s sebou přináší určité omezení soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny, viz rozsudek *Bačák vs. Česká republika* ze dne 7. 3. 2006, rozsudek *Volf vs. Česká republika* ze dne 6. 9. 2005). Je skutečností, že každá trestně stíhaná osoba je vystavena jednak určitému psychickému tlaku ze strany orgánů činných v trestním řízení (spojenému s úkony trestního řízení), a jednak samo trestní řízení může mít výrazné negativní dopady do osobní, pracovní (materiální) a rodinné sféry obviněného (usnesení sp. zn. III. ÚS 1873/08 ze dne 12. 3. 2009). Pod ochranu práva na nerušený soukromý život spadá též ochrana psychického zdraví, psychické integrity a psychické stability jednotlivce (srov. Hubálková, E.: *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde, 2003, str. 202). Základní právo na nerušený soukromý život jako subjektivní veřejné právo pak ve shodě s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva taktéž chrání právo jedince na identitu a osobní rozvoj, právo na založení a rozvoj mezilidských vztahů (viz rozsudek *Friedl vs. Rakousko* ze dne 31. 1. 1995).

IV.

19. Ústavní soud předně nepřisvědčil argumentu stěžovatele, že napadené rozhodnutí bylo vydáno osobou k tomu neoprávněnou, když stěžovatel pomíjí ust. § 8 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, dle kterého vedoucím státního zástupce, kterým je i nejvyšší státní zástupce stojící v čele Nejvyššího státního zastupitelství [viz ust. § 8 odst. 1 písm. a) téhož zákona] zastupuje jeho náměstek nebo náměstci v pořadí a v rozsahu jím stanoveném; stěžovatelem zpochybňovaný postup tedy vychází přímo ze zákonné úpravy (totožně viz usnesení sp. zn. II. ÚS 353/10 ze dne 19. 10. 2010).

20. Ustálená rozhodovací praxe stran výkladu čl. 8 odst. 1 Listiny Ústavního soudu se zásadně vztahuje na řízení před obecnými soudy, pro něž v této konstantní judikatuře vyložená kritéria [bod 17, nález sp. zn. III. ÚS 511/02 ze dne 3. 7. 2003 (N 105/30

SbNU 471)] platí jako ústavně chráněné principy řízení (stanoveného postupu); postavení státního zastupitelství, zejména v přípravném řízení, a jeho procesní vztahy k obviněnému jsou však výrazně jiné než procesní vztahy mezi účastníky řízení před obecnými soudy. Zatímco od odsuzujících rozhodnutí obecných soudů se v trestních věcech, v jejich postavení nezávislých orgánů soudní (veřejné) moci, zákonem vyžaduje - stručně vyjádřeno - dosažení jistoty, které lze od lidského poznání očekávat, že inkriminovaný skutek se stal, a že to byl obžalovaný, který jej spáchal, a k naplnění tohoto cíle se vztahuje řada dalších ústavně chráněných zásad, postavení státního zastupitelství je potud odlišné, že již zmíněné procesní vztahy jsou jednak ovlivněny prvky zřetelně inkvizičními, jednak, a to především, tím, že k podání obžaloby (vznesení obvinění) podle zákona zcela postačí důvodné podezření, že inkriminovaný skutek, který je státním zastupitelstvím pokládán za trestný čin, se stal, a že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že jeho pachatelem je určitá osoba. Toto odlišné postavení státního zastupitelství v trestním řízení zároveň odůvodňuje jeho odlišná oprávnění, jimiž státní zastupitelství v trestním řízení a zejména pak v přípravném řízení disponuje. Na ně navazují procesní práva a povinnosti účastníků trestního řízení. Je-li státnímu zastupitelství ústavně uděleno oprávnění zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení (čl. 80 Ústavy), je zřejmé, že státní zastupitelství není vybaveno takovou nestranností, jako je tomu u obecných soudů. Postavení státního zastupitelství jako žalobce, jemuž přísluší hájit veřejný zájem a zároveň dbát zájmu státu, však nikterak neznámá, že by při takovém postupu [zejm. tam, kde je mu zákonem svěřena dozorčí činnost nad zákonností přípravného řízení (ust. § 174 odst. 1 TŘ), pravomoc rozhodnout o podané stížnosti (ust. § 147 TŘ) nebo mimořádné kasační oprávnění umožňující rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců (ust. § 174a odst. 1 TŘ)] bylo státní zastupitelství oprávněno k libovůli. Naopak vždy musí respektovat všechna zákonná procesní ustanovení, vykládaná ústavně konformně, a tak respektovat i požadavek řádného zákonného procesu (viz čl. 8 odst. 2 Listiny a na něj navazující ust. § 2 odst. 1 TŘ).

21. V daném případě jde o posouzení toho, zda nejvyšší státní zástupce využil svého mimořádného kasačního oprávnění ve lhůtě, kterou mu stanoví zákon, a která podle ust. § 174a odst. 1 TŘ činí tři měsíce. Její počátek se odvíjí od právní moci usnesení o postoupení věci dle ust. § 171 odst. 1 TŘ, resp. rozhodnutí o tom, že trestní stíhání stěžovatele je nepřijatelné dle ust. § 11 odst. 1 písm. h) TŘ a je vedeno nezákonným způsobem. Ústavní soud uvádí, že se při svých úvahách nikterak nezabýval meritem věci ani posouzením, zda v případě trestního stíhání pro zvlášť závažný zločin legalizace výnosů z trestné činnosti mají finanční úřady postavení poškozených dle ust. § 43 a násl. TŘ a mohou být proto oprávněny podat dle ust. § 171 odst. 2 TŘ stížnost do rozhodnutí státního zástupce o postoupení věci. Řešení této otázky je plně v kompetenci orgánů činných v trestním řízení. Jen na okraj Ústavní soud dodává, že považuje za samozřejmé, že v předmětné věci nic nebrání tomu, aby ve vztahu ke stěžovateli a druhému obviněnému nenabylo rozhodnutí o postoupení věci právní moci současně (viz ust. § 140 odst. 3 TŘ a čl. 86 odst. 3 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 ze dne 21. září 2009).

22. Ve věci stěžovatele bylo usnesením Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel stížnost, kterou se domáhal vydání pro něj příznivějšího rozhodnutí. Tato stížnost byla dne 25. 10. 2010 městským státním zastupitelstvím zamítnuta. Nejvyšší státní zastupitelství postupem dle ust. § 174a odst. 1 TŘ zrušilo dne 31. 1. 2011 rozhodnutí o

postoupení věci, když tříměsíční lhůtu považovalo za zachovanou, neboť předmětné rozhodnutí dle něj nabylo právní moci ve vztahu k oběma obviněným až dne 4. 1. 2011, kdy bylo rozhodnutí doručeno a uplynula lhůta k podání stížnosti všem oprávněným osobám (tedy i poškozeným – finančním úřadům, viz bod 6 a 11). Dle názoru Ústavního soudu (viz též vyjádření vedlejšího účastníka, bod 6) Nejvyšší státní zastupitelství odvíjí právní moc předmětného usnesení z ust. § 146 odst. 2 písm. b) TŘ ve spojení s ust. § 140 odst. 1 písm. b) bod aa) TŘ, kde je stanoveno, že *„jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle odstavce 1, předloží věc k rozhodnutí státní zástupce nadřízenému státnímu zástupci nebo soudu; „usnesení je pravomocné a vykonatelné, jestliže zákon sice proti němu připouští stížnost, avšak stížnost ve lhůtě podána nebyla.“* Naopak stěžovatel dovozuje, že ve vztahu k jeho osobě nabylo právní moci předmětné usnesení dne 25. 10. 2010, kdy nadřízené státní zastupitelství zamítlo jeho stížnost. Tento svůj názor opírá stěžovatel o ust. § 140 odst. 1 písm. b) bod cc) TŘ, kde je stanoveno, že *„usnesení je pravomocné a vykonatelné, jestliže zákon sice proti němu připouští stížnost, avšak podaná stížnost byla zamítnuta.“*

23. Dle Ústavního soudu je třeba přisvědčit názoru stěžovatele, když ze systematiky trestního řádu a účelu právní úpravy institutu právní moci rozhodnutí je zjevné, že Nejvyšší státní zastupitelství nepřipustně překročilo legitimní prostor daný mu trestním řádem (bod 17), když nepřipustně, neboť extenzivně, a tudíž nepředvídatelně vyložilo příslušná procesní ustanovení. Při posouzení právní moci předmětného rozhodnutí vycházelo Nejvyšší státní zastupitelství z ust. § 146 odst. 2 TŘ, přičemž toto ustanovení je v trestním řádu uvozeno nadpisem *„Řízení před orgánem, proti jehož usnesení stížnost směřuje“* a má pouze kompetenční povahu a zároveň stanoví postup pro orgán, který vydal stížností napadené rozhodnutí v případě, že jí sám nevyhověl (viz Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 1104). Jinak řečeno, toto ustanovení se nikterak právní moci rozhodnutí nedotýká, když stanoví (vyjma možnosti autoremedury) procesní postup prvostupňového orgánu tak, aby o všech stížnostech proti jeho rozhodnutí bylo rozhodováno jedním usnesením nadřízeného orgánu (v zájmu zajištění právní jistoty). Předložením věci dle ust. § 146 odst. 2 TŘ vyjadřuje prvostupňový orgán své přesvědčení o tom, že jeho rozhodnutí bylo řádně doručeno všem osobám oprávněným k podání stížnosti. Dospěje-li nadřízený orgán, dříve než o stížnosti rozhodne, k závěru, že k předložení věci dle ust. § 146 odst. 2 TŘ nebyly splněny podmínky, vrátí věc prvostupňovému orgánu bez věcného vyřízení spolu se svými pokyny [viz dozorová činnost dle ust. 174 odst. 2 písm. d) ve spojení s ust. § 175 odst. 2 TŘ].

24. Ust. § 140 TŘ, uvozené nadpisem *„Právní moc a vykonatelnost usnesení,“* naopak otázku právní moci usnesení výslovně řeší, když jako okamžik nabytí právní moci usnesení stanoví vyhlášení rozhodnutí o zamítnutí stížnosti jako nedůvodné (je zjevné, že vzhledem k podání stížnosti stěžovatelem nelze ve věci postupovat dle ust. § 140 odst. 1 písm. b) bod aa) TŘ); v nyní projednávaném případě tedy dnem vyhlášení rozhodnutí Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 25. 10. 2010 sp. zn. KZT 1902/2008. Projednáním a rozhodnutím o stížnosti stěžovatele dal nadřízený státní zástupce najevo, že jsou splněny podmínky jejího projednání, a to včetně podmínky stanovené v ust. § 146 odst. 2 TŘ. Dospělo-li Nejvyšší státní zastupitelství k závěru, že v řízení byli známi poškození, jejichž práv nebylo šetřeno (ust. § 46 TŘ) mělo postupem dle ust. § 174a odst. 1 TŘ využít svého mimořádného kasačního oprávnění a nezákonné rozhodnutí zrušit, popř. zajistit doručení předmětného rozhodnutí osobám, které

považovalo za poškozené s poučením o možnosti postupu dle ust. § 56 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli. To se však ve lhůtě tří měsíců od právní moci usnesení o postoupení věci, v daném případě ode dne 25. 10. 2010, nestalo. Tím, že Nejvyšší státní zastupitelství vrátilo věc bez věcného vyřízení za účelem zajištění doručení předmětného usnesení poškozeným, je třeba souhlasit se stanoviskem městského státního zástupce (bod 11), že neslo taktéž riziko uplynutí tříměsíční lhůty k postupu dle ust. § 174a odst. 1 TR, která v té době již, vzhledem k rozhodnutí o stížnosti stěžovatele, byla v běhu. Nejvyšší státní zastupitelství, které o tomto „pochybení“ vědělo min. od 6. 10. 2010, však své rozhodnutí vydalo až dne 31. 1. 2011, tedy po uplynutí lhůty k tomu stanovené zákonem, která ve vztahu ke stěžovateli počala běžet dnem 25. 10. 2010.

25. Výše uvedenému výkladu odpovídá i účel právní úpravy institutu právní moci, který je „*vlastní nejen trestnímu řízení, nýbrž všem dalším právním oblastem, kde dochází k vydávání aktů státní moci, kterými je autoritativně rozhodováno o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Je důležitou vlastností rozhodnutí znamenající jeho nezměnitelnost (formální právní moc) a závaznost (materiální právní moc). Na jedné straně vyjadřuje vůli státu vyřešit konečně určitou věc, a zároveň tak znemožňuje stíhat osobu, proti které bylo již trestní řízení skončeno, znovu pro týž skutek a vystavovat ji nepříznivým důsledkům trestního řízení, čímž se stává významnou zárukou právní jistoty, občanských práv a svobod.*“ (viz Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 1070). Jak je shora uvedeno (bod 18), každé trestní stíhání s sebou obecně přináší určitá omezení soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny), která v případě nezákonně vedeného trestního stíhání (čl. 8 odst. 2 věta první Listiny) znamenají i specifické neústavní omezení nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí (čl. 7 odst. 1 Listiny). Přijetí výkladu Nejvyššího státního zastupitelství by ve svém důsledku znamenalo negaci institutu právní moci rozhodnutí, neboť Nejvyššímu státnímu zastupitelství by bylo dáno nijak časově neomezené, mimořádné kasační oprávnění. Nejvyšší státní zastupitelství by tak mohlo kdykoli (i s odstupem mnoha let) dospět k závěru o tom, že např. ze strany prvostupňového státního zastupitelství nebyla zkoumána možnost jiné právní kvalifikace (byť absurdní), a tudíž je třeba doručovat i osobám poškozeným apod. Takový výklad je v rozporu s požadavkem odvíjejícím se od konceptu materiálního právního státu, z něhož mimo jiné plyne, že zákon omezující základní práva a jeho interpretace musí být předem zcela seznatelná i pro osoby, jejichž základní práva jsou jím omezována (viz obdobně rozhodnutí Velkého senátu ESLP ve věci *Sunday Times vs. Spojené Království* ze dne 26. 4. 1979, nebo rozhodnutí Velkého senátu ESLP ve věci *Cantoni vs. Francie* ze dne 15. 11. 1996, v němž ESLP uznal, že i precizní zákon je předmětem interpretace soudu, nikoliv státního zastupitelství).

26. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatuje, že nejvyšší státní zástupce svým usnesením ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 porušil základní právo stěžovatele garantované v čl. 7 odst. 1 Listiny (bod 18), a to v důsledku nerespektování principu obsaženého v čl. 8 odst. 2 věty první Listiny (bod 17), když po lhůtě k tomu stanovené zrušil rozhodnutí o postoupení věci obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle ust. § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadené rozhodnutí podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona ve vztahu ke stěžovateli zrušil.

27. Návrhu stěžovatele na odklad vykonatelnosti napadeného usnesení nejvyššího státního zástupce ze dne 31. 1. 2011 sp. zn. 1 NZA 1136/2010 Ústavní soud nevyhověl. To proto, že si jeho rozhodnutí delší čas nevyžádalo, když ústavní stížnost byla podána dne 3. 3. 2011. Navíc, napadená rozhodnutí žádnou povinnost stěžovateli neukládala; z povahy věci lze o návrhu na odklad vykonatelnosti kladně rozhodnout pouze tehdy, jde-li o rozhodnutí, jež lze vykonat, tj. např. ukládající něco plnit (nález sp. zn. I. ÚS 1173/11 ze dne 21. 6. 2011).

28. Spolu s ústavní stížností stěžovatel podal návrh na zrušení ust. § 174a a ust. § 173a TR, odůvodněný, ve stručnosti, tím, že důvody, z nichž Ústavní soud svým nálezem sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. 10. 2001 (N 164/24 SbNU 201; 424/2001 Sb.) zrušil ust. § 272 TR platí ještě ve větší míře ve vztahu k ust. § 174a TR. Ústavní soud dospěl k závěru, že návrh stěžovatele na zrušení ust. § 174a a ust. § 173a TR je zjevně neopodstatněný a jako takový jej odmítl, když k otázce ústavnosti předmětného ust. § 174a a ust. § 173a TR se Ústavní soud již vyjádřil právě ve stěžovatelem citovém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 15/01, kde uvedl, že „[n]ovela tr. řádu č. 265/2001 Sb. zavádí institut dovolání v neprospěch obviněného, jímž lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé a jenž je svěřen nejvyššímu státnímu zástupci [§ 265a odst. 1, § 265d odst. 1 písm. a) tr. řádu, ve znění zák. č. 265/2001 Sb.]. Ve vztahu k pravomocným usnesením nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci pak novela zavádí oprávnění nejvyššího státního zástupce tato rozhodnutí rušit pro jejich rozpor se zákonem (§ 173a, § 174a tr. řádu, ve znění zák. č. 265/2001 Sb.). Ke dni nabytí účinnosti novely tr. řádu, provedené zák. č. 265/2001 Sb., tj. k 1. lednu 2002, se tím vytváří právní mechanismus, jenž umožňuje státu efektivně uplatnit veřejný zájem na dosažení účelu trestního řízení, zároveň ale dostát požadavkům plynoucím pro řádný proces z čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, tj. zejména požadavku rovnosti účastníků řízení (požadavku "rovnosti zbraní").“ Nadto je zřejmé, jak dokazuje právě toto rozhodnutí, že lze napadená ustanovení interpretovat ústavně konformně.

P o u č e n í : *Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (ust. § 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).*

V Brně dne 30. srpna 2011

Dagmar Lastovecká
předsedkyně senátu